

Hoạt động của đề tài KX04-02

Đề tài nghiên cứu khoa học về đề tài “Thực trạng cơ cấu xã hội và chính sách xã hội hiện nay. Dự báo xu hướng vận động chính sách xã hội thúc đẩy sự phát triển và tiến bộ xã hội trong thời kỳ mới”, mã số KX04-02, thuộc chương trình “Chính sách xã hội và cơ chế quản lý xã hội”, mã số KX04, đã được Ban chủ nhiệm chương trình thông qua đề cương nghiên cứu và cho phép hoạt động từ đầu quý I năm 1992.

Ban chủ nhiệm đề tài KX04-02 đã được thành lập và chính thức được công nhận gồm 8 ủy viên do Viện trưởng Viện Xã hội học làm chủ nhiệm đề tài và hai phó chủ nhiệm đề tài là Phó giáo sư, phó tiến sỹ Tô Duy Hợp, trưởng phòng Xã hội học Nông thôn, Viện Xã hội học và phó tiến sỹ Chung Á, Giám đốc Trung tâm Xã hội học – Tin học, thuộc Học viện Nguyễn Ái Quốc.

Với nguồn kinh phí Nhà nước cấp cho đến nay hãy còn rất hạn chế, từ giữa quý I năm 1992 Ban chủ nhiệm đề tài KX04-02 vẫn tích cực triển khai những công việc bước đầu. Trong đó, đáng kể nhất là những việc làm sau đây:

1. Xây dựng đề cương nghiên cứu về Hà Nội theo chỉ thị của đồng chí Tổng Bí thư Đỗ Mười. Lãnh đạo Viện Xã hội học coi đây là đề cương trọng tâm trong quý II năm 1992. Ban chủ nhiệm đề tài KX04-02 coi đây là bước khởi động quan trọng của đề tài nhanh “Cơ cấu xã hội đô thị Việt Nam – thực trạng và xu hướng biến đổi trong thời kỳ mới” (KX04-02-03). Tiếp sau Hà Nội, theo dự kiến, sẽ triển khai nghiên cứu ở một số thành phố khác.

2. Đề tài nhánh “Thực trạng và xu hướng biến đổi cơ cấu xã hội nông thôn Việt Nam hiện nay” (KX04-02-02) đã tiến hành chọn mẫu đại diện ở nông thôn đồng Bắc Bộ, dự kiến trong năm 1992 sẽ khảo sát, điều tra xã hội học tại các điểm sau đây: xã Tam Sơn (huyện Tiên Sơn, tỉnh Hà Bắc), xã Nhân Hòa (huyện Mỹ Văn, tỉnh Hải Hưng), xã Hải Vân (huyện Hải Hậu, tỉnh Nam Hà) và xã Dương Liễu (huyện Hoài Đức, tỉnh Hà Tây).

3. Các đề tài nhánh khác đều có những hoạt động bước đầu tập hợp tài liệu lý luận và phương pháp luận nghiên cứu. Dự kiến sẽ có một số cuộc hội thảo khoa học trong năm 1992.

Đó chỉ là những bước khởi động của đề tài KX04-02, sẽ hoàn thành vào tháng 6 năm 1994, nhằm đạt mục tiêu như đã đăng ký: “Nhận diện và nắm bắt được thực chất của sự vận động và biến đổi cơ cấu xã hội nước ta trong quá trình đổi mới từ sau Đại hội VI, quá trình biến chuyển có tác dụng thúc đẩy sự phát triển hay không, tác dụng ở mức độ nào. Trên cơ sở đó dự báo chiều hướng vận động và biến đổi cơ cấu xã hội nước ta đến năm 2000 và kiến nghị cơ sở khoa học để hình thành những chính sách xã hội nhằm thúc đẩy sự phát triển hướng tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh theo định hướng xã hội chủ nghĩa”.

Hoạt động năm 1991 – 1992 của phòng Cơ cấu xã hội và Chính sách xã hội.

1. Chương trình nghiên cứu cơ bản có tính chất trung hạn của phòng Cơ cấu xã hội và Chính sách xã hội là việc nghiên cứu sự biến đổi của hệ thống phúc lợi xã hội (an sinh xã hội) trong khung cảnh quá độ sang nền kinh tế thị trường. Chương trình này đã có thể liên kết được vào khuôn khổ của chương trình nghiên cứu cấp Nhà nước về đổi mới chính sách xã hội và quản lý xã hội (KX04). Cũng trong khuôn khổ chương trình nhà nước này, một số cán bộ của phòng đã tham gia vào đề tài về sự di động xã hội và phát triển.

2. Từ đầu năm 1991, đề tài chủ yếu của phòng là “Người cao tuổi và hệ thống an sinh xã hội ở Miền Bắc Việt Nam” và từ đầu năm 1992 được Toyota Foundation tài trợ. Tháng 6 năm 1991, phòng tổ chức một cuộc nghiên cứu thực địa tại làng An Điền, xã Cộng Hòa, huyện Nam Thanh, tỉnh Hải Hưng. Tháng 1 – 1992, phòng tổ chức hội thảo sơ kết bước một đề tài, là những kết quả chủ yếu đã được đưa vào số tạp chí chuyên đề này. Tháng 3 năm 1992 phòng tiến hành chuyển khảo sát tại 3 điểm của tỉnh Hải Hưng, phường Quang Trung, xã Thanh Bình (thị xã Hải Dương), xã Nhân Hòa (huyện Mỹ Văn) nhằm chuẩn bị địa bàn cho việc thực hiện đề tài năm 1992.

3. Từ 9 – 1991 Viện Xã hội học cho phòng thực hiện chương trình “Xã hội học về các tệ nạn xã hội và vấn đề xã hội”. Trong khuôn khổ chương trình này, phòng đã tiến hành một số nội dung như sau:

- Mở cuộc hội thảo ngày 23/11/1992 với chủ đề: “Tội phạm, tệ nạn xã hội và sự lệch chuẩn: một vài vấn đề phương pháp nghiên cứu và thực tiễn hiện nay”.
- Tham gia một số hoạt động nghiên cứu và hội thảo của Ủy ban phòng chống SIDA quốc tế tại Hà Nội và miền Trung.
- Hợp tác với một số cơ quan khác hình thành chương trình nghiên cứu và đào tạo “Công tác xã hội và Phát triển cộng đồng”

Bùi Thế Cường

Dự án VIE/88/P05 – seminar “Nghiên cứu dân số ở Việt Nam”

Triển khai dự án VIE/88/P05 về “Chương trình nghiên cứu khoa học xã hội về Dân số tại Việt Nam” trong ba ngày từ 12 – 2 đến 14 – 2 – 1992 tại Hà Nội, Viện Xã hội học đã tổ chức seminar “Nghiên cứu Dân số ở Việt Nam”. Đồng đạo các chuyên gia và cán bộ làm công tác nghiên cứu và giảng dạy trong lĩnh vực dân số đã đến tham dự và đóng góp ý kiến. Xoay quanh những nội dung đề dẫn trong báo cáo tổng quan về nghiên cứu dân số tại Việt Nam thời gian qua, seminar lần này cho thấy một thực tế là ở Việt nam các nghiên cứu khoa học lý thuyết về dân số chưa phục vụ đắc lực cho các yêu cầu xã hội trực tiếp và cụ thể. Trong bối cảnh đầu tư cho hoạt động nghiên cứu có hạn, vấn đề đặt ra là những chủ đề nào trong lĩnh vực dân số sẽ mang lại hiệu quả thiết thực và hữu hiệu nhất?

Sau ba ngày thảo luận các đại biểu tham dự seminar đã đi tới sự nhất trí về những định hướng mới trong hoạt động nghiên cứu và đào tạo dân số tại Việt Nam, đặc biệt trong bối cảnh chuyển đổi kinh tế - xã hội của đất nước. 1) Sự cần thiết phải xây dựng các giá trình phục vụ cho việc đào tạo đội ngũ cán bộ nghiên cứu dân số. 2) Dự báo chính xác quá độ phát triển dân số ở Việt Nam. 3) Tiến hành nghiên cứu về sức khỏe và nhân khẩu học (DHS). 4) Tìm hiểu hệ thống cung cấp các dịch vụ y tế và kế hoạch hóa gia đình trong bối cảnh kinh tế thị trường. 5) Sự cần thiết phải tiến hành những nghiên cứu tác nghiệp phục vụ cho công tác quản lý chương trình dân số ở Việt Nam.

Có thể nói đây là lần đầu tiên có một seminar về vấn đề nghiên cứu dân số đề cập đến một nội dung toàn diện của vấn đề nghiên cứu, giảng dạy và quản lý về dân số thảo luận và thống nhất định hướng hoạt động cho những năm tới do Viện Xã hội học kiến nghị.

Bên cạnh những hoạt động trên, trong seminar lần này, các đại biểu còn có dịp nghe Giáo sư Charles Hirschman, Giám đốc Trung tâm Dân số và Môi trường thuộc trường Đạo học Tổng hợp Washington, Seattle (Mỹ) trình bày kết quả bước đầu về cuộc khảo sát lịch sử dân số Việt Nam tiến hành năm 1991. Đây là một trong những nỗ lực đầu tiên của Viện Xã hội học trong thời gian qua nhằm thúc đẩy chương trình hợp tác quốc tế nghiên cứu và đào tạo dân số.

Đ.N.A

Hội nghị quốc tế “Quá độ dân số Đông Nam Á – kinh nghiệm cho Việt Nam”

Trong khuôn khổ Dự án dân số VIE/88/P05 vừa qua tại Hà Nội từ ngày 13-4 đến 16-4-1992, Viện Xã hội học (thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam) phối hợp với Trường Đại học tổng hợp Quốc gia Australia (ANU), đã tổ chức Hội nghị quốc tế “Quá độ dân số Đông Nam Á – kinh nghiệm cho Việt Nam”. Trên 100 đại biểu từ các tỉnh, thành trong cả nước, từ 6 nước trong khu vực, các tổ chức quốc tế, các cơ quan trong nước và nước ngoài đóng tại Hà Nội đã tham dự Hội nghị.

Mở đầu Hội nghị, sau lời khai mạc của Giáo sư Trương Lai, chủ nhiệm Dự án VIE/88/P05, Viện trưởng Viện Xã hội học, Hội nghị đã nghe những bài phát biểu của Giáo sư tiến sĩ Nguyễn Duy Quý, Viện trưởng Viện khoa học xã hội Việt Nam; tiến sĩ Linda Demers, Giám đốc tổ chức UNFPA tại Việt Nam, phó tiến sĩ Nguyễn Lực, phó chủ tịch thường trực Ủy ban Quốc gia Dân số và Kế hoạch hóa gia đình, chủ tịch Ủy ban Dân số và Kế hoạch hóa gia đình tỉnh Quảng Nam – Đà Nẵng.

Trong hai ngày đầu, gần 20 tham luận khoa học của các đại biểu trong nước và quốc tế đã được trình bày tại Hội nghị, xem xét những giai đoạn quá độ dân số với thực tiễn đa dạng của khu vực Đông Nam Á và các kinh nghiệm đã qua của Indonesia, Thailand, Philippin, Australia...v.v.. Ở nước ta, các số liệu thống kê và điều tra xã hội học cho thấy quá độ dân số đã thực sự diễn ra ở Việt Nam mặc dù chưa đạt đến mức độ ổn định. Sự phát triển dân số ở nước ta sẽ tùy thuộc nhiều vào sự phát triển kinh tế, văn hóa và xã hội trong thập kỷ tới. Xoay quanh chủ đề quá độ dân số, Hội nghị còn đi sâu tìm hiểu những vấn đề về gia đình và phát triển nông thôn, vấn đề thanh niên và người già, về những yếu tố ảnh hưởng đến mức sinh và hệ thống dịch vụ y tế, kế hoạch hóa gia đình ở Việt Nam hiện nay.

Vào hai ngày cuối, các đại biểu quốc tế và trong nước tham dự Hội nghị đã tiến hành khảo sát tình hình phát triển dân số - kế hoạch hóa gia đình. Các điểm đoàn đến thăm quan là xã Chí Minh, huyện Chí Linh, tỉnh Hải Hưng; hai xã Duy An và Điện Hồng, huyện Địa Bàn, tỉnh Quảng Nam – Đà Nẵng. Những quan sát thu được trên thực địa giúp chứng minh rõ ràng hơn các chủ đề thảo luận trong Hội nghị hai ngày trước đó.

Hội nghị Quốc tế “Quá độ Dân số Đông Nam Á – kinh nghiệm cho Việt Nam” là một sự kiện lớn trong nghiên cứu xã hội học trên lĩnh vực dân số ở nước ta, đánh dấu sự trưởng thành của Viện Xã hội học, của đội ngũ cán bộ thực hiện dự án trong việc xây dựng và phát triển các quan hệ hợp tác nghiên cứu quốc tế”.

Đ.N.A